

Uittreksel uit mijn boek *Over Bekwaamheid en Geschiktheid voor Politieke Ambtsdragers*

In dit boek neemt Leo Klinkers twee standpunten in. Ten eerste dat het politieke ambt het belangrijkste ambt ter wereld is. Politieke ambtsdragers hebben de bevoegdheid om met geboden en verboden de gedragsopties van hun burgers te bepalen. Dat is de hoogste macht in een samenleving. Daarboven heerst alleen de macht over de mitrailleur. Maar dat speelt niet in een democratisch geordend land.

Klinkers' tweede standpunt is dat artikel 3 van de Nederlandse grondwet niet langer houdbaar is. Dat artikel luidt: "Alle Nederlanders zijn op gelijke voet in openbare dienst benoembaar." In de praktijk betekent dit dat wel voor elke baan bij de overheid eisen van bekwaamheid

(kennis, ervaring, diploma's) en van geschiktheid (mentaliteit, moraliteit, integriteit) gelden, behalve voor het politieke ambt.

De twee standpunten samen impliceren dat voor het belangrijkste ambt ter wereld, het politieke ambt, de zwaarste eisen van bekwaamheid en geschiktheid zouden moeten gelden. Tot dat doel zou artikel 3 volgens Klinkers moeten worden aangevuld met hetzelfde zinsdeel als voor artikel 7, handelend over de vrije meningsuiting. Het aangevulde artikel 3 grondwet zou moeten luiden: "Alle Nederlanders zijn op gelijke voet in openbare dienst benoembaar, *behoudens ieders verantwoordelijkheid voor de wet.*" Dat garandeert dat bij wet eisen moeten worden geformuleerd voor de bekwaamheid en geschiktheid van politieke ambtsdragers.

Dit impliceert geenszins dat men voor het voldoen aan die eisen een academische opleiding zou moeten volgen. De door Klinkers gedetailleerde formulering van beide soorten vereisten kunnen geleerd worden door iedereen die de middelbare school met goed gevolg heeft afgerond of anderszins dat niveau heeft bereikt. Maar Klinkers maakt met de opsomming van die eisen duidelijk dat er nog geen enkele opleiding bestaat die beantwoordt aan de verantwoordelijkheid van politieke partijen om uitsluitend kandidaten op een kieslijst te plaatsen die aan die eisen voldoen. Daarom formuleert hij tevens de verantwoordelijkheid van politieke partijen – vast te leggen in de zojuist genoemde wet – om een gewaarborgde

opleiding te vestigen, met een eveneens gewaarborgde invloed van burgers op het functioneren van zowel die politieke partijen als op dat van de personen die de Tweede Kamer bereiken en de manier waarop ze dan vier jaar functioneren.

Zoals het een wetenschappelijk werk betaamt onderbouwt Klinkers zijn standpunten met feiten, cijfers en argumenten. Hij daagt daarmee anderen uit om met betere feiten, cijfers en argumenten die van hem te weerleggen. Hij verwerkt zijn onderbouwing verhalenderwijs door te putten uit zijn vijftigjarige ervaring als bestuurskundige. Met een eigen bestuurskundige methode - ontwikkeld in de jaren zeventig van de vorige eeuw, op basis van elementen uit twintig verschillende wetenschappen – heeft hij het functioneren van overheden geanalyseerd in talloze projecten binnen en buiten Nederland.

Wat zijn ervaringen in Nederland betreft schuwt hij geen scherpe woorden. Hij opent het boek meteen met de mededeling dat het een afsluiting is van zijn observaties – sinds de jaren zeventig – over disfunctioneel, kortzichtig, amoreel en immoreel bestuur. Onder disfunctioneel verstaat hij besluiten nemen die het tegendeel realiseren van wat wordt beoogd. Kortzichtig is het praten over problemen en oplossingen zonder die problemen te analyseren in hun oorzakelijke opbouw. Amoreel betekent dat men geen idee heeft van wat goed of slecht is. Immoreel is handelen in strijd met het goede.

Aan de hand van enkele concrete voorbeelden uit de praktijk – de toeslagenaffaire, het zorgsysteem en de WOCD-affaire - schetst Klinkers hoe die disfunctionele, kortzichtige, amorele en immorele aspecten het politieke ambt hebben gedegradeerd tot structurele leegte. De leegte van onwetendheid, de leegte van domheid en de leegte van angst. Onwetendheid is de basis van onvermogen. Domheid is de basis van arrogantie om onvermogen goed te praten. Angst is de basis van verlamming om het goede te doen.

Anno 2023 heeft het politieke systeem het diepste punt bereikt sinds WOII. Maar de grondoorzaak van dat verval is het politiek monopolie van CDA en VVD dat in 1977 begon. Hoewel tussentijds even de PvdA aan het roer stond heeft die partij op last van haar leider de linkse veren afgeschud en gekozen voor de zogeheten derde weg, die van het neoliberalisme. Zoals elk monopolie leidt tot corruptie in de zin van bederf en verval maakt Klinkers duidelijk dat niet het rechtse karakter van dat politieke monopolie sinds 1977 corrumperend werkte maar het monopolie als zodanig. Ook een decennialang monopolie van een linkse meerderheid zou corrumperend werken.

Het sluipende verval van de kwaliteit van de Nederlandse politiek – waarvoor Klinkers overigens in diverse andere publicaties al waarschuwde – heeft een excessieve invloed van besturen ten koste van politiek veroorzaakt. De zichzelf benoemde bestuurderspartijen CDA en VVD hebben met gebruik van opeenvolgende regeerakkoorden het waarden-volle politieke ambt uitgehold ten gunste van waarde-loos bestuur. En de Tweede Kamer, gevuld met personen die niet voor het politieke ambt zijn opgeleid, heeft het laten gebeuren. Een van de

hoekstenen van onze democratische orde – het dualisme in de zin van de politiek bepaalt en het bestuur voert uit – is verder weg dan ooit.

Aan de basis van dat politieke monopolie ligt het begrip 'soort zoekt soort'. Het veroorzaakt een klontering van een relatief kleine groep van dezelfde soort mensen in een arena die zich kenmerkt door machts- en vriendjespolitiek; met uitsluiting van andersdenkenden, van klokkenluiders en van gender-, gekleurde- en etnische minderheden; met verlies van contact met de diversiteit van de samenleving; met periodieke erupties van pleidooien om beter naar de burgers te luisteren, een kretologie die we sinds de jaren zeventig elke vijf jaar weer te horen krijgen en waarvan men nog nooit geleerd heeft. En in elk geval nog steeds niet weet hoe je dat moet organiseren. Onder meer daarover gaat het boek van auteur Peter Hovens: *SamenWereld. Hoe het geloof in de politiek en het vertrouwen in de overheid terugkeren* (Politica Scripta 2023).

Vervallen tot 'geitenpaadjesbestuur' is het vertegenwoordigen van volk en immigranten gemarkeerd door afwezigheid van respect voor de grondslagen van het politieke ambt, afwezigheid van respect voor de eigenstandige waarde van recht en moraliteit, afwezigheid van respect voor kennis, afwezigheid van respect voor alarmsignalen en afwezigheid van respect voor visie. Lerend vermogen? Nihil.

Met als resultaat 1 dat men in 'Den Haag' steeds weer dezelfde fouten maakt conform de valkuil van het oplossingen denken. Met als resultaat 2 een bureaucratiserend, oligarchiserend, overordenend, versplinterend en juridificerend bestuur. Met als resultaat 3 signalen dat - in de trant van 'dit gaat fout, alarm' - niet worden herkend, of genegeerd, of gebagatelliseerd, of beantwoord met paniekerig ad hoc beleid dat de zaken alleen maar erger maakt. Met als resultaat 4 ongekende machteloosheid van groepen burgers wier leefwereld wordt verwoest door de systeemwereld van de overheid. Met als resultaat 5 dat de samenleving gaandeweg het vertrouwen in politiek en overheid verliest. Met als resultaat 6 dat burgers een uitweg zoeken door polarisatie, complottheorieën, demonstraties, juridische procedures en vormen van geweld, niet zelden als navolging van wangedrag in de Tweede Kamer.

Wie de laatste jaren regelmatig naar het tv journaal heeft gekeken zag hoe de moedeloosheid binnen het politieke systeem inmiddels heeft toegeslagen. Men weet het niet meer. Het markeert de klassieke situatie van een systeem dat meer energie verbruikte dan in staat was op te slaan om de systeemwereld van de overheid in stand te houden en regelmatig te vernieuwen. Initiatieven vanuit de samenleving stuiten in het politieke systeem op cognitieve dissonantie. Het politieke systeem slipte dicht met systeemfouten, met toenemende bestuurlijke minachting van de rechtsorde en een steeds sterkere identiteitscrisis van het politieke systeem als voorbode van zijn naderende implosie. Die veroorzaakt een zwart gat waarin constitutionele procedures en institutionele structuren van de democratische rechtsorde verdwijnen. We zijn gezonken tot het niveau van het 'geitenpaadjesbestuur'.

In een methodologisch hoofdstuk maakt Klinkers duidelijk hoe begrippen uit systeemtheorie, cybernetica, thermodynamica, staatsrecht, politieke, rechtsfilosofie en psychoanalyse dit onstuitbaar entropisch verval van het politieke systeem verklaren. Een verval waarbij de burgers buitenspel staan.

Het politieke systeem verkeert in de diepste identiteitscrisis sinds WOII. Dat vereist een ongekennde inzet van verhoging van de kwaliteit van het politieke ambt met een volwaardige invulling van de drie taken van de Tweede Kamer, namelijk het vertegenwoordigen van het volk, het controleren van de regering en het maken van correcte regelgeving. En dus als politiek systeem ophouden met mee- en tegenbesturen en opnieuw de grondslagen van het politieke ambt vaststellen, te beginnen met een fundamentele hernieuwing van het vertegenwoordigen van het volk.

Het herstel van alles wat constitutioneel, procedureel en institutioneel in de loop der jaren is vervallen en verrot vereist grootse wijsheid, intelligentie, kennis en mentaliteit om het ingezakte en geruïneerde 19^e-eeuwse 'Huis van Thorbecke' weer overeind te zetten. Maar wel gebaseerd op de maatstaven van de democratische rechtsorde, op de veranderde constitutionele, procedurele en institutionele inzichten. alsook op de vereiste weerbaarheid tegen geopolitieke ontwikkelingen van deze eeuw. Vooral daarover handelen de boeken van Peter Hovens (hierboven genoemd) en dat van Ingo Piepers: *Van Verval naar Vernieuwing. Naar een duurzame internationale orde* (Politica Scripta, 2023).

Terzijde verwijst Klinkers naar soortgelijk verval van het verdragsrechtelijke Europese bestuurssysteem en het eveneens disfunctionerend verdragsrechtelijke systeem van de Verenigde Naties. Ook die staan op omvallen en zullen met vernieuwde statelijke systemen – te weten een Europese federatie en een Wereldfederatie - een nieuwe staatkundige en politieke balans (moeten) creëren.

Terwijl Klinkers voor het onderwerp federale staatsvorming verwijst naar zijn boek *The Making of The Constitution for the Federated States of Europe* (Iustitia Scripta 2022) werkt auteur Peter Hovens onder meer dat staatkundige concept uit voor de Nederlandse rechtsorde, terwijl auteur Ingo Piepers het gedetailleerd aan de orde stelt in de context van een nieuwe globale rechtsorde.
